

1943, januar til august. Modstanden etableres

Oberst Bennikes illegale våbenlagre

Oberst Bennike havde ikke ligget på den lade side efter sin hjemkomst fra Sverige.

Med en række af sine trofaste officerer var Bennike i fuld gang med at opbygge en illegal organisation. Man studerede guerillakrig og gik aktivt ind i de første tiltag til en egentlig undergrundshær, den såkaldte P-plan.

Formentlig omkring nytår 1943 forlangte tyskerne på Roskilde kaserne, at 4. regiments magasiner skulle flyttes.

Det var den chance Bennike havde ventet på. Tidligere på året havde han haft et møde med oberst Lunn fra Holbæk, og forelagt ham planer om at stjæle dele af 4. regiments udrustning. Udrustningen skulle fordeles i

Oberst Helge Bennike.

en række illegale depoter til senere brug. Lunn havde taget kontakt til en række godsejere, som indvilligede i at opbevare depoterne. På det officielle plan blev aftalt lejemål på en række adresser i Roskilde og med grev Scheel på Ryegaard.

Det sidste var ikke helt så officielt endda. Grev Scheel, der med det samme havde erklæret sig parat til at huse regimentets våben, skaffede desuden et illegalt depot i et skovfogedhus under Ryegaard.

I februar og marts blev beholdningerne kørt ud fra Roskilde kaserne. To lastbiler blandede sig med de bestilte vognmænd. Bag rattet, klædt i arbejdstøj, sad Bennikes officerer, og da flytningen var overstået, var 50 tons våben og udrustning forsvundet ud af den officielle beholdning; nok til en fuld bevæbning af næsten 600 mand.

Grosserer Harald Kjær havde leveret kasserne til flytningen og havde samtidig stillet sin villa ved Kattinge Vig, »Krogsnæb« til rådighed for det femte og sidste illegale depot¹⁾.

Det var en ikke uvæsentlig del af 4. regiments beholdning, der forsvandt, og det varede da heller ikke længe, inden oberst Bennike måtte igennem en række nervepirrende oplevelser, når udsendige fra myndighederne kom for at inspicere regimentets udrustning.

Under en sådan inspektion på Ryegaard skulle et depot i godsets sprøjtehus inspiceres.

Bennike havde pålagt den vagthavende officiant kun at lukke en af de tre døre op, så depotet ville henlægge i halvmørke.

Det var nok ganske fornuftigt; der manglede 300.000 patroner og samtlige håndbomber. Oberst Bennike fortæller:

»Det lykkedes mig ikke at afholde officererne fra at gå ind i de to andre rum, der lå i halvmørke, og hvor man formodede, at håndbomberne lå i afmærkede kasser. Da man i det mangelfulde lys ikke kunne læse, hvad der stod på kasserne, bad en af officererne den tilstedeværende vagtmand om at hente en lygte, og han gik efter den. Det lykkedes mig nu at klare sagen ved at bemærke, at der var temmelig langt over til slottet, hvor han skulle hente lygten, og at vore øjne snart ville vænne sig tilstrækkeligt til mørket. Man frafaldt så kravet om en lygte, og jeg kaldte vagtmanden tilbage. Jeg bragte nu samtalen hen på, hvorledes bevogtningen af ammunition var ordnet og fik på den måde interessen vendt mod slottet, hvor vagtlokalerne var. Derved fik jeg kommissionen væk fra sprøjtehuset og over til slottet, hvor der intet var at risikere. Kun en politiembedsmand blev noget tilbage og rev døren i sprøjtehusets sydlige gavl op, så lyset vældede ind og oplyste de derværende kasser. Jeg erklærede mig hurtigt indforstået med, at den var uforsvarlig let at bryde op, og jeg fik ham så til at slutte sig til det øvrige selskab«²⁾.

Våbnene på Ryegaard blev hentet af tyskerne i september 43. De fik dog ikke megen glæde af geværene. Mens de bar dem ud forsvandt en af grev Scheels folk med slagstifter og bundstykkespør til dem.

Det illegale depot i skovfogedhuset gik, som Krogsnæbdepotet, til modstandsbevægelsen i København³⁾.

Lagrene på herregårdene ved Holbæk blev taget af tyskerne.

»Arne« og den første sabotage

I Roskilde Tidende den 8. juni 1943 kan man læse den alarmerende over-

skrift »Sabotage på Tuneegnen – Sabotører har den 30. maj og 7. juni oversavet ialt 15 telefonmaster«.

Masterne var rejst af Værnemagten, der iøvrigt genetablerede det ødelagte. Det var ikke de store ting, men en begyndelse var det.

Statsadvokaten for særlige anliggender tog det ganske alvorligt; han udlovede 200 kr. for oplysninger, der kunne føre til pågribelse af synderne. Man fandt dem ikke, og beviserne var endt i kakkellovnene i Tune.⁴⁾

Nogle dage senere fulgte næste aktion.

Den var mere alvorlig. »Danydia« i Hedehusene, en fabrik, der producerede sødemidler, blev sprængt. Fabrikken brændte stort set ned til grunden, men genoptog senere produktionen.

Endelig blev et hørskætteri i Borup sprængt den 17 juni. Aktionen udførtes af BOPA, som iøvrigt i denne fase af modstandskampen ofte var at finde i Roskildeområdet med råd og hjælp eller ved direkte aktioner.

I juli måned 1943 ankom en ukendt gæst til Einar Arboe-Rasmussen i Kornerupsvænget.

Han præsenterede sig som Arne Eriksen; hans rigtige navn var Erik Boelskov.

Boelskov var, efter uddannelse i England, blev kastet ned ved Hvidsten i Jylland den 22. juli, og gennem sparekasseassistent Poul Hansen var han nu kommet til Kornerupsvænget.

Poul Hansen og Arboe-Rasmussen havde i løbet af sommeren ført flere samtaler om muligheden for sabotage i Roskildeområdet.

Man havde diskuteret muligheden for at sabotere DAK, men havde opgivet ideen, da man skønnede, at aktionen ville skade civilbefolkningen mere end Værnemagten.⁵⁾

I stedet havde man undersøgt muligheden for at sabotere et møbelsnedkeri i Herringløse, der producerede for den tyske værnemagt.

Einar Arboe-Rasmussen fotograferet ved Befrielsen. (Ove Thomsen).

Med Arnes ankomst var muligheden der, og virksomheden, der bestod af værksted og lagerbygning, blev kortlagt. Hjælp hertil fik man fra landbetjent Magnus Nielsen, der under foregivelse af at skulle kontrollere stedets brandsikring, fik udleveret en grundplan over værksted og lager. Under en udrykning med Falck til området, fulgte Boelskov med, og blev sat af i Herringløse, så han ved selvsyn kunne studere møbelsnedkeriet.

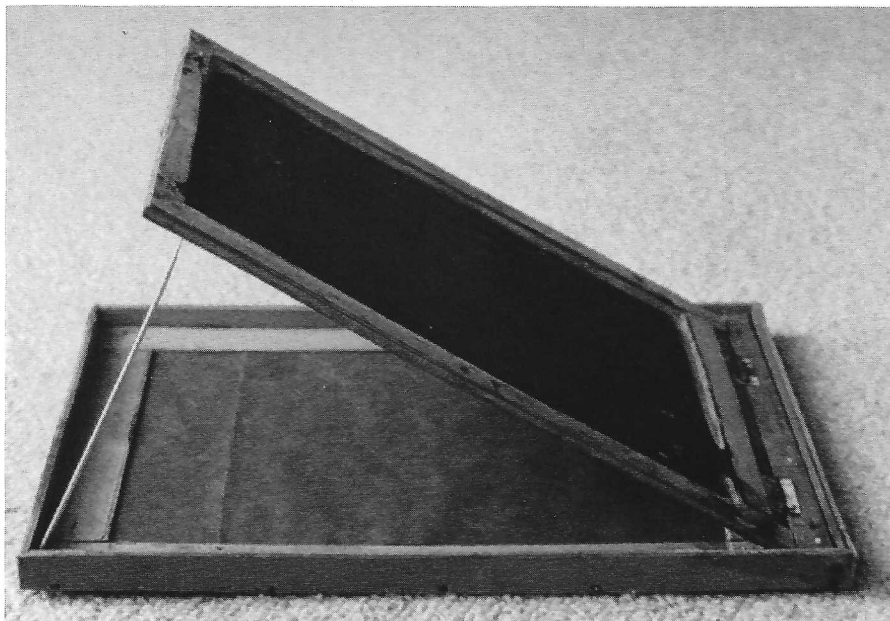
Planerne lå fast i den første uge af august, og en aften ankom Arne med sprængstoffet i en gammel kuffert. Montering foregik på stuebordet i det Arboske hjem, mens den unge pige underholdt børnene i et tilstødende værelse.

Den 11. august var man klar. Ved 19.30 tiden ankom Boelskov til Roskilde. Med ham fulgte tre mand fra BOPA. De skulle udføre sprængningen.

Kørslen til Herringløse var aftalt med en lokal vognmand, Ernst Olsen.

Arboe havde fået nøje instruks om at behandle det monterede sprængstof omhyggeligt, men da man bar det ud til den ventende bil snublede en af BOPA-folkene. Intet skete, men der var meget stille i døren til Kornerupsvænget nr 9.

Sabotagen var vellykket. Næste dag kunne Arboe meddele Arne i telefonen, at »hele lagkagen var blevet spist«.⁶⁾

Trykerammen, hvorpå de første numre af »Kampens vej« blev trykt, (se næste side).

Boelskovs virke blev kort.

Fjorten dage efter aktionen i Herringløse omkom han i en lejlighed på Thielesvej i København.

Med en hjælper var han ved at klargøre sprængstof, da det pludselig eksploderede mellem hænderne på dem. ⁷⁾

Den ene af de tre BOPA-sabotører, Svend Rasmussen, blev kort efter taget af tyskerne og henrettet den 22. november.

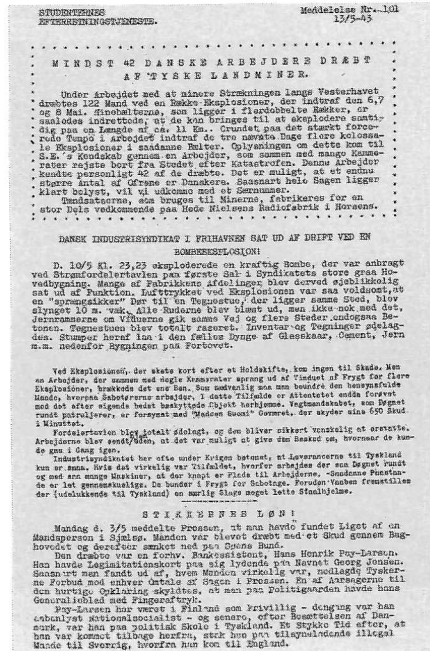
De første blade

Hos bogbinder Rasmussen på Københavnsvej var skakklubbenes møder begyndt at skifte karakter. Fra diskussion og skoling gled man nu ind i direkte illegale aktiviteter.

Resultatet sås i juni 1943, da det første nummer af »Kampens Vej« forlod trykken. Trykken var måske så meget sagt. Bladet blev trykt på en primitiv papramme, med »hovedet« i linoleumstryk. ⁸⁾

Hermed havde den kommunistiske del af Roskilde modstandsbevægelse gjort sin åbenlyse entre, men én måned tidligere, den 16. maj, havde et par lokale KU'er, C.C.Hinchely og Svend Volmer Nielsen, fået det første lokalnummer af Studenternes Efterretningstjeneste på gaden.

Bladet var blevet til efter aftale med lederen af S. E., stud.jur. Kjeld Frederiksen i København, og da han så de første par numre, foreslog han, at man udvidede oplaget, så det øvrige Sjælland kunne dækkes. Staben blev udvidet med Flemming Engelbrecht Nielsen; oplaget var oppe på 2000 eksemplarer, men det skulle blive til meget mere end det.

Det første nummer af »Studenternes Efterretningstjeneste« i Roskilde. (C.C. Hinchely).